Zprávy

Zpráva z konference EARLI 2007 v Budapešti

Ve dnech 28. 8.–1. 9. 2007 se v Budapešti konala 12. mezinárodní konference **Evropské asociace pro výzkum učení a vyučování** (**European Association for Research on Learning and Instruction – EARLI**) s názvem Rozvíjení potenciálů pro učení (Developing Potentials for Learning). Konference patří mezi jednu z hlavních událostí v oblasti výzkumu výuky a přináší nejnovější poznatky a trendy. Poprvé se konala v regionu střední Evropy a zaštiťovala ji Pedagogická fakulta Univerzity v Szegedu, Maďarská akademie věd a Univerzita Eötvöse Loránda v Budapešti, jež je vedoucí institucí v oblasti pedagogiky v Maďarsku a která poskytla konferenci reprezentativní prostory.

Konference se účastnilo více než 1 800 odborníků převážně z Evropy, ale také Severní Ameriky a Austrálie. Silně bylo zastoupeno Německo (více než 250 účastníků) a také hostující země Maďarsko (54 účastníků). Česká republika byla jako v předchozích letech zastoupena spíše sporadicky, letos pouze jedním příspěvkem (Janík, Miková, Najvar) a jedním posterem (Vlčková).

V inspirativních formách, v nichž se konference realizovala, byla účastníkům nabízena zvaná sympózia s diskutanty shrnujícími aktuální stav řešení daného tématu tak jak se odráželo v prezentovaných příspěvcích a reagujícími na prezentované výsledky. Diskutanty jsou celosvětově známí odborníci na dané téma. K účasti na sympózia zve EARLI a speciální pracovní skupiny (special interests groups – SIG) EARLI nebo jsou navržena členy EARLI a výbor konference zve vybrané oborníky. Konají se i hlavní referáty, v nichž je poskytnut přehled o určitém tématu a otázky pro budoucí výzkum. Do základních forem, v nichž se konference odehrávala, patří také velké množství sekcí s prezentacemi, desítky posterů, setkání pracovních skupin, prezentace významných časopisů a prezentace nakladatelství.

Hlavní referáty se týkaly neurovědy v pedagogice (V. Csépe), prevence čtenářských obtíží (B. Foorman), rozvoje potenciálu pro učení (J. Hattie), motivace a identity v procesech učení a vývoje (A. Kaplan), učení s animacemi (R. Lowe), vzdělávacích výsledků univerzitních studentů

(H. Mehan), sebeřízení a autoregulace (P. Nenniger), porozumění racionálním číslům (T. Nunes), učení a motivace v mateřských a primárních školách (J.-E. Nurmi), rozdílů v práci učitele v oblasti morálního vývoje a religiózní/spirituální změny (F. Oser) a výzkumu tzv. workplace learning – výzkumu učení na pracovišti (P. Tynjälä).

Sympózia zvaná EARLI zahrnovala témata jako současný metodologický a teoretický vývoj v teorii konstrukce matematických znalostí (L. Verschaffel), trendy ve výukovém designu komplexního učení (J. van Merriënboer), sociálně konstruované autoregulované učení a motivace k učení (S. Järvela), konceptualizaci učení v multikulturních komunitách (G. de Abreu), evaluaci prostřednictvím škál velkých výzkumů tzv. large-scale assessment z národního a mezinárodního hlediska (C. Artelt) a expertní panelovou diskusi na téma scientometrie[1] jako kvantitativní sebereflexe sociálních věd (B. Csapó, A. Schubert, E. Lehtinen, R. Säljö, W. Schnotz).

Zvaná sympósia speciálních pracovních skupin se zabývala participací žáků na procesech hodnocení, novými tématy a metodologickými postupy ve výzkumu porozumění textu a obrazovým materiálům, teoriemi konceptuální změny, vlivem individuálních charakteristik a vyučovacích přístupů, principy vyučování, motivační teorií a výzkumnou metodologií, variační teorií, transmisí sociálních kompetencí ve škole a ve vrstevnické skupině, bílými místy v evropském výzkumu vyučování a vzdělání učitelů, rozvojem čtení, morální výchovou, inkluzí, metodologií výzkumu metakognice, kvalitativními metodami zjišťování znalostí a učení, efektivitou vzdělávání, aktuálním vývojem v designu e-learningu.

Sekce s prezentovanými příspěvky (paper) pokrývaly velmi širokou oblast výzkumu učení a vyučování, stejně tak jako zhruba dvě stě posterů.

Sborník abstraktů z konference je k dispozici v elektronické i tištěné podobě (ISBN 978-963-482-837-2). Webové stránky konference obsahují mimo jiné i seznamy příspěvků a sekcí `http://earli2007.hu/nq/home/`.

Konference se koná jednou za dva roky, příští ročník bude v **Amsterdamu** v roce **2009**. Příspěvky se odevzdávají do září 2008, a to v podobě abstraktu o 100–300 slovech a souhrnu o rozsahu 600–1 000 slov zahrnujícího popis cíle, metodologii, zjištění a význam daného výzkumu z hlediska pedagogiky. Příspěvky jsou na základě posouzení dvou recenzentů přijímány jako postery, významnější příspěvky jako „paper“ (prezentovaný příspěvek).

Samotné konferenci EARLI předchází dvoudenní **konference JURE (Junior Researchers)** určená začínajícím mladým vědcům. Nejlepší postery JURE jsou navíc prezentovány i v rámci EARLI konference.

[1] Scientometrie – disciplína zabývající se hodnocením vědecké práce.

Informace o asociaci a jejích aktivitách lze najít na stránkách `http://www.earli.org/`. Jsou zde také informace o členských podmínkách, abstrakty z konferencí a aktivity jednotlivých SIG.

EARLI vydává také časopis *Learning and Instruction* (Učení a výuka), **nově** také časopis **Educational Research Review**, jehož předplatné je zahrnuto v členském příspěvku. Časopis je zaměřen na publikování přehledových studií z výzkumu výchovy a vzdělávání. EARLI také iniciuje a garantuje vydávání odborných publikací v ediční řadě *Advances in Learning and Instruction* (Pokrok v oblasti učení a vyučování).

Zvážíme-li, že v oblasti teorie učení a vyučování a případně i jejich výzkumu pracuje pravděpodobně největší množství odborníků ve srovnání se všemi dalšími jednotlivými oblastmi vědy v ČR, je reprezentace oboru na mezinárodní úrovni velmi nevyrovnaná. Konference EARLI svým zaměřením odpovídá zaměření devíti pedagogických fakult ČR a odborníků z oblasti pedagogických disciplín, oborových didaktik, pedagogické psychologie a dalších příbuzných disciplín z dalších institucí, účast na ní je dostupná, byla by přínosná pro českou odbornou veřejnost a přispěla by k reprezentaci České republiky v dané oblasti na mezinárodní úrovni.

Kateřina Vlčková

Konference Evropské asociace pro výzkum přírodovědného vzdělávání

Výzkum v oborových didaktikách se v průběhu posledních desetiletí rozvinul do té míry, že se jeho provádění stále výrazněji institucionalizuje a stává se záležitostí specializovaných asociací. Evropská asociace pro výzkum přírodovědného vzdělávání – European Science Education Research Association (ESERA) – vznikla v roce 1995. Jejím cílem je podporovat výzkum přírodovědného vzdělávání v Evropě, vytvářet platformu pro spolupráci mezi výzkumníky z různých evropských zemí a reprezentovat profesní zájmy učitelů přírodovědných předmětů (více na: `http://www.naturfagsenteret.no/esera/`).

Evropská asociace pro výzkum přírodovědného vzdělávání pořádá ve dvouletém intervalu konference, na nichž je prezentováno široké spektrum příspěvků vztahujících se k metodologii a výsledkům výzkumu přírodovědného vzdělávání.

V termínu 21.–25. 8. 2007 pořádala ESERA svoji konferenci na univerzitě ve švédském Malmö. Odborná kvalita prezentovaných příspěvků byla garantována recenzním řízením. Každý z přihlášených příspěvků byl ještě

před konferencí recenzován dvěma nezávislými odborníky a teprve v případě jejich pozitivního hodnocení byl příspěvek zahrnut do programu konference. Jednacím jazykem byla výhradně angličtina.

V průběhu konference odeznělo šest klíčových referátů: Učení z různých úhlů pohledu: od Piageta k situované kognici (Joan Blissová); Co nám může říci Vygotský o přírodovědném vyučování? Propojení sociokulturní teorie s výukovou praxí (Phil Scott); Za sbližování: rekonstrukce přírodovědného/environmentálního vzdělávání pro vzájemné porozumění (Annette Gough); Dvacet let multikulturního přírodovědného vzdělávání: ohlédnutí a výhledy (Eva Krugly-Smolska); Gender a evropské přírodovědné vzdělávání v kulturním pohledu (Cathrine Hasse); Přírodovědné vzdělávání jako disciplína: naplňuje náš výzkum naše aspirace? (Norman Lederman). Jednotlivé referáty reprezentovaly aktuální problémy přírodovědného vzdělávání a vyvolaly značný zájem auditoria. Patrně největší odezvu měl referát Phila Scotta, v němž byl ilustrován zajímavý výzkumný přístup umožňující studovat výukovou komunikaci.

V průběhu pěti konferenčních dnů odeznělo téměř tři sta příspěvků a bylo prezentováno přibližně sto posterů. Ty se vztahovaly zejména k problematice vyučování, učení a výuky v rámci přírodovědných oborů či předmětů. Značná pozornost byla věnována také kurikulu přírodovědného vzdělávání (pojetí přírodovědné gramotnosti, vytváření standardů a kompetenčních modelů, evaluace kurikula). Reflektovány byly dále otázky související se zájmy, postoji a hodnotovou orientací žáků v přírodovědném vzdělávání. Poměrně vyváženě v nich byly zastoupeny přírodovědné předměty: fyzika, chemie, biologie a environmentální výchova.

V řadě sympozií a referátů byla věnována pozornost výzkumné metodologii (koncepce longitudinálních a transverzálních studií; kvalitativní výzkum přírodovědné výuky – kódování, on–ine diskurzivní analýza dialogu, argumentace a utváření významu, využití modelu didaktické rekonstrukce ve výzkumu vyučování a učení, analýza kompetencí, analýza učebnic). Autoři této zprávy se v rámci konference podíleli na uspořádání sympózia s názvem On the power of videostudies in investigating instructional practice in different countries (Možnosti využití videostudií při výzkumu výuky v různých zemích), kde prezentovali metodologické zkušenosti získané v rámci videostudie fyziky, která je realizována v CPV PdF MU od roku 2004.

Další konference Evropské asociace pro výzkum přírodovědného vzdělávání se bude konat v roce 2009 v tureckém Istanbulu.

Tomáš Janík, Marcela Janíková

Checkpoint Literacy – 15. evropská konference o čtení v Berlíně

Významná konference určená všem odborníkům a zájemcům o problematiku čtení, jazykového vzdělávání a gramotnosti se uskutečnila v srpnu 2007 v Berlíně. Evropské konference o čtení jsou organizovány jednou za dva roky, letos se jednalo již o patnáctou konferenci a třicetiletá tradice zájmu o čtení a gramotnost byla patrná ve většině příspěvků. Na letošní konferenci se přihlásilo přes 550 účastníků z celého světa, čímž se konference zařadila mezi největší z dosud uskutečněných evropských konferencí o čtení.

Konferenci organizovala Německá asociace pro čtení a psaní (Deutsche Gesellschaft für Lesen und Schreiben – `www.dgls.de`) ve spolupráci s Komisí pro mezinárodní rozvoj v Evropě (International Development in Europe Committee). Záštitu nad celou akcí převzalo Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a výzkum (The Ministry of Education and Research), Mezinárodní čtenářská asociace (The International Reading Association – `www.reading.org`) a vydavatelství odborných knih a učebnic (Pearson Education, Dussmann das KulturKaufhaus, Waxmann Verlag). Konference se konala v historických prostorách Humboldtovy univerzity v Berlíně.

Problematika gramotnosti jako mnohodimenzionální a široce pojímaný jev, umožnila organizátorům navrhnout šestnáct témat, ke kterým se účastníci mohli vyjadřovat a o kterých mohli jednat a diskutovat. Některá z těchto témat jsou již tradičně zařazována do programů konferencí, jiná se objevila nově. Konference nabízela prostor zabývat se těmito tématy: Předškolní a raná gramotnost (Preschool Literacy and Early Literacy); Čtenářské kompetence, motivace a chování (Reading Competence, Motivation and Behaviour); Rozvoj psaní a hláskování (Writing and Spelling Development); Mluvený jazyk a gramotnost (Oral Language and Literacy); Hodnocení jazykového a gramotnostního vývoje (Assessment of Language and Literacy Development); Gramotnost jako jev multilingvní a multikulturní (Multilingual and Multicultural Literacy); Učitelé čtení a výukové strategie (Reading Teachers and Teaching Strategies); Školy úspěšné v rozvoji gramotnosti (Schools Where Literacy Thrives); Gramotnost a knihovny (Literacy and Libraries); Gramotnost a technika (Literacy and Technology); Gramotnost a demokracie (Literacy and Democracy); Programy na odstraňování problémů se čtením a hláskováním (Reading and Spelling Difficulties and Intervention Programmes); Gramotnost dospívajících a dospělých (Adolescent and Adult Literacy); Mezinárodní výzkumy gramotnosti (International Literacy Studies); Gender a gramotnost (Gender and Literacy) a volná témata (Free Papers). Příspěvek pro každé z témat mohl být zpracován formou přednášky,

posteru, zaměřené sekce, diskuse u kulatého stolu, sympózia, workshopu nebo vyžádaného referátu.

V průběhu čtyř dní odezněly tři vyžádané plenární referáty. Vysokou úroveň měl již tradičně vyžádaný referát A. Schleichera *Literacy Skills in the Information Age (Gramotnostní dovednosti v informačním věku)*, ve kterém posluchače seznámil s vybranými, dosud nepublikovanými výsledky mezinárodního výzkumu PISA 2006 a uváděl je do souvislostí s dřívějšími zjištěními. Interpretaci získaných dat prováděl na základě informací o jednotlivých vzdělávacích systémech zúčastněných zemí. Svým referátem *How to Inspire and Engage Students to Read (Jak inspirovat a získat studenty pro čtení)* volně navázala P. Linnakylä na hledání odpovědi na otázku, proč některé země dosahují opakovaně a statisticky významně lepších výsledků než země ostatní, což ilustrovala na příkladu finského školství. Pokusila se o analýzu faktorů podmiňujících dosažení vyšších skóre v mezinárodních testech gramotnosti a aspektů přispívajících k rozvoji dětského čtenářství. Na problémy spojené s mezinárodním testováním gramotnosti a především na rizika srovnávání a interpretací získaných dat a výsledků upozorňoval A. Luke ve svém referátu *What counts as the "Critical Literacy" in New Times? (Co se myslí „kritickou gramotností" v nové době?).* Odvolává se především na odlišné historicko-kulturní aspekty a tradici jednotlivých školských systémů, které jsou jako důležité faktory v koncepcích mezinárodních výzkumů (např. PISA nebo PIRLS) zcela opomíjeny. Velmi podnětnými a inspirujícími byly příspěvky týmu organizujícího mezinárodní výzkum PIRLS (na konferenci vystoupili I. Mullis, M. Martin, A. Kennedy a K. Throng), jehož členové prezentovali dosud nepublikované výsledky PIRLS 2001 – *Home Environments Fostering Children's Reading Literacy (Domácí prostředí podporující dětskou čtenářskou gramotnost); Examining Gender, Early Literacy Activities, and Fourth Graders' Reading Habits and Attitudes in PIRLS 2001 (Zkoumání genderu, raně gramotnostních aktivit, zvyků a postojů žáků čtvrtých ročníků v PIRLS 2001)*, seznámili posluchače s čerstvými novinkami z vyhodnocování mezinárodního výzkumu PIRLS 2006 (je velmi smutné a z dlouhodobého pohledu nešťastné, že tohoto šetření se již Česká republika neúčastnila) a přiblížili přípravy na rok 2011, kdy se bude souběžně konat výzkum PIRLS a výzkum TIMSS.

Do konferenčního dění se aktivně zapojili čtyři účastníci z České republiky. Dr. M. Ernestová (PdF JČU) prezentovala příspěvek o historickém vývoji výuky slovní zásoby v cizím jazyce a byla vybrána jako předsedkyně jedné ze sekcí. V. Najvarová a P. Najvar (CPV PdF MU) prezentovali výzkumný design a výsledky empirického šetření čtenářských dovedností žáků 1. stupně ZŠ a společně s dr. J. Doležalovou (PdF UHK) představili

výsledky průzkumu čtenářských dovedností studentů pedagogických fakult MU a UHK.

Změnou oproti dřívějším evropským konferencím je způsob publikování prezentovaných příspěvků. K dispozici je kniha abstraktů (k nahlédnutí v CPV PdF MU), která obsahuje anotace všech prezentovaných příspěvků. Příspěvky, které autoři zpracují do psané podoby, budou v průběhu listopadu zveřejněny v plném znění na konferenčních webových stránkách (`www.dgls.de/conference/`), a navíc bude vydán sborník vybraných příspěvků v knižní podobě.

Všichni příznivci čtení a gramotnosti se již nyní mohou těšit na příští ročník evropské konference o čtení, která se uskuteční v roce 2009 v portugalském městě Braga.

Veronika Najvarová, Petr Najvar

První AMLA Research Summit

National Media Education Conference představuje nejrozsáhlejší a nejkomplexnější akci odrážející profesionální růst a vývoj pedagogů působících v oblasti mediální výchovy ve Spojených státech. Ti mají příležitost načerpat zde inspiraci i sdílet svá nadšení a pracovní obtíže se stovkami kolegů, kteří se rozhodli vychovávat ze svých studentů „zplnomocněné konzumenty“. Zatímco National Media Education Conference, pořádaná v posledních letech jednou za dva roky, se již těší jisté tradici, letos byl poprvé její součástí jednoznačně akademicky orientovaný Research Summit s názvem *iPods, Blogs, and Beyond: Envolving Media Literacy for the 21st Century,* taktéž pořádaný Alliance for Media Literate America (AMLA). Na něj pak navázala vlastní konference (23.–26. 6. 2007), jež spolu s Research Summitem nabídla 75 workshopů a projekcí. Obě akce našly symbolické umístění uprostřed USA – ve starobylém městě St. Louis, kde se pojí Missouri s Mississippi.

Většina účastníků z celého světa se sešla již v pátek 22. 6. v hotelu Millenium, kde se konaly veškeré akce a v sobotu ráno předsedkyně Research Summitu doc. Marilyn Cohen, Ph.D. (University of Washington, Seattle), zahájila vlastní Media Literacy Education Research Summit, který na rozdíl od praktičtěji orientované konference představil jednotlivce i mezinárodní týmy odborníků z oblastí veřejného zdraví, komunikace, výchovy, teoretiků umění i praktikujících umělců. Cílem bylo prezentovat výsledky současného výzkumu z oblasti mediální výchovy a na základě sdílení a kritické reflexe výsledků navázat a rozvíjet budoucí programy vědecké spolupráce. Research Summit navštívila řada předních odborníků, kteří často představují průkop-

níky mediální edukace, stejně jako mezinárodně pestré skupiny doktorandů, zabývajících se ve svých disertačních výzkumech mediální gramotností.

Pětačtyřicetiminutové úvodní referáty patřily členům tří výzkumných týmů: Michael Cohen, Ph.D. (Michael Cohen Group), Craig Rosen, Ph.D. (Stanford University) a Elana Yonah Rosen (Just Think) představili svůj pohled na otázky provázející výzkumné strategie v oblasti mediální gramotnosti; doc. Cyndy Scheibe, Ph.D. (Ithaca College) a Irvin Katz, Ph.D. (Educational Testing Service), prezentovali způsoby měření znalostí, porozumění a kritického myšlení; prof. Erica Weintraub Austin, Ph.D. (Washington State University), a Lynda Bergsma, Ph.D. (University of Arizona), v obecnějším modu analyzovaly jak a proč funguje mediální výchova.

Protože aktivně vystupujících účastníků Research Summitu bylo asi padesát, jednání pokračovala v deseti sekcích. Účastníci jednali o tématech kritického myšlení, kde představili metodologii i výsledky výzkumů vzniklých v americko-čínské spolupráci nebo výzkum přístupů založených na kritickém myšlení v Izraeli. Další sekce se zabývaly možnostmi intervence v oblasti zdraví, mediální a rodinné výchovy, tedy např. tím, jak média ovlivňují stravovací návyky, jaká je efektivita jednotlivých metod intervence do kurikula v oblasti zdraví, přiblížily nové poznatky a intervenční metody z oblasti protikuřácké a protidrogové mediální výchovy. Do oblasti mediální gramotnosti a výchovy v nejširším pojetí spadá také tzv. občanská gramotnost, další sekce tedy představovala výzkum v oblasti občanské výchovy, politického zapojení, aktivismu a globální politiky ve Spojených státech a v Norsku. Současnému metodologickému trendu odpovídalo v prezentacích převažující zastoupení kvalitativně orientovaných výzkumných postupů.

Analýzy výzkumu prostředí, v nichž vznikají mediální sdělení, jež se žáci učí rozpoznávat a kriticky vyhodnocovat, byly předmětem další sekce. Kromě toho se téma praktického zacházení s médii pojilo s multikulturní výchovou a etnografií; za modelový lze v tomto ohledu považovat příspěvek pojednávající o mediální tvorbě u původního amerického obyvatelstva (Native Americans), konkrétně indiánských dívek žijících v rezervacích. Komparativní sekce analyzovala specifika mediální výchovy ve Spojených státech, Kanadě, Hong Kongu, Koreji, Číně, na Novém Zélandě a v České Republice, což vedlo k (ne)překvapivým zjištěním, že situace v komunistických a postkomunistických zemích, kde mají rámcové vzdělávací programy a mediální výchova nejkratší tradici, si jsou velice podobné.

V průběhu druhého dne summitu bylo kromě dalšího jednání možné prostudovat třináct posterových sdělení, zatímco příspěvky vystupujících byly zařazeny do recenzovaného předkonferenčího sborníku (CD), jehož název odpovídá názvu letošního Research Summitu. V následujících dnech se konala již zmíněná, praktičtěji zaměřená konference, jíž se účastnilo

velké množství pedagogů. Úvodní referáty zde přednesli klíčoví představitelé oboru: doc. Renee Hobbs, Ph.D. (Temple University), jedna ze světově nejuznávanějších osobností mediální výchovy, jež se problematikou zabývá řadu let a v současnosti vede pracoviště Media Education Lab, prof. Henry Jenkins (Massachusetts Institute of Technology), zabývající se výchovným potenciálem počítačových her, či doc. Douglas Rushkoff, Ph.D. (New York University), známý sloupkař, hudebník a autor komiksů a knih o cyberpunku, digitální kultuře nebo judaismu.

Z výše uvedeného vyplývá, že mediální výchova označovaná v americkém prostředí jako media literacy education (doslovně jako výchova a vzdělávání k mediální gramotnosti) vystupuje v americkém pojetí jako interdisciplinární a generální výzkumné téma nadřazené několika dalším, v tuzemském kontextu samostatně vnímaným disciplínám (multikulturní a environmentální výchova, výchova ke zdraví, občanství, umění a kultura, vzdělávání v oblasti ICT). Nejen pod dojmem americké zkušenosti lze konstatovat, že mediální výchova a vzdělávání je obor disponující slibným růstovým potenciálem a jeho postavení v ČR bude jistě nabývat na významu.

Jana Krátká

Několik postřehů z návštěvy stockholmských základních škol

Ve Švédsku je po rozsáhlých reformách z minulého desetiletí, které zasáhly cíle vzdělávání, způsoby hodnocení, organizační chod škol, jejich kontrolu a řízení, zaveden jednotný vzdělávací systém. Na vzdělávání dětí (ale i dospělých) je vládou kladen velký důraz. Základním celostátním dokumentem, jemuž ostatní tzv. kurikula a sylaby podléhají, je „Zákon o vzdělání“. Díky inovaci vedoucí k modernizaci švédského školství získaly také obce řadu rozhodovacích kompetencí. Školy i předškolní zařízení jsou podporovány převážně z veřejných (obecních) zdrojů. Stejně je tomu i v případě soukromých institucí vyučujících především pomocí alternativních metod; ty mají zakázáno vybírat od žáků základních škol školné. Různá výchovná zařízení mohou děti navštěvovat od jednoho roku. V sedmi letech pak začínají podle švédské legislativy chodit do základní školy. Jsou-li však obzvlášť nadané, což je možné zjistit a prokázat u zápisu, mají možnost začít navštěvovat základní školu již o rok dříve. Po ukončení povinné devítileté školní docházky začínají žáci studovat na středních školách různého zaměření. Mladí Švédové mají možnost, a to na základě svých studijních výsledků a zájmů, vybírat ze šestnácti typů škol (technického, ekonomického, sociálního, jazykového,

zdravotnického, uměleckého a jiného zaměření), které je kromě odborných předmětů tvořících zhruba dvě třetiny časové dotace, připravují prohlubováním učiva obecných předmětů (švédštiny, matematiky, angličtiny a dalších) také pro další studium na vysoké škole.

Mezi zajímavosti švédských základních škol patří skutečnost, že učitelé až do sedmého ročníku ve svých předmětech žáky neznámkují. Klasifikace není, jak soudím z diskusních vyjádření mnohých švédských učitelů, nutná. Vhodná motivace, správně volené slovo, pochvala a povzbuzení sehrávají u švédských žáků stejnou roli jako v jiných zemích známka. Informace o prospěchu, pokroku či problémech a nedostatcích jsou rodičům žáků poskytovány na pravidelných rodičovských setkáních, kterých se účastní nejčastěji učitel, rodič i žák. Učitel při takovém setkání analyzuje školní počínání žáka a ten má možnost se ke svému hodnocení vyjádřit. Ve vyšších ročnících získávají žáci dvakrát do roka souhrnné hodnocení, v němž již učitelé udílejí známky: vybírají ze tří, resp. čtyř klasifikačních stupňů (uspěl „G“, uspěl s vyznamenáním „VG“, uspěl se zvláštním vyznamenáním „MVG“ a neuspěl „IG“). V současné době vyvolává relativně bouřlivou diskusi návrh známkovat chování žáků. Učitelé argumentují potřebností tohoto kroku vyvolaného žákovskými disciplinárními prohřešky, rodiče znalí klasického systému zásadně nesouhlasí.

Švédské základní školy vedou žáky k samostatnosti tím, že si žáci od sedmého ročníku částečně sami volí skladbu vyučovaných předmětů. Vedle základních (švédštiny, matematiky, angličtiny, zeměpisu, dějepisu, náboženství, občanské výchovy, bloku přírodních věd, umění, sportu, hudby, ekonomiky domácnosti a spotřebitele, práce s textilem, dřevem a kovem a druhého cizího jazyka) se žáci profilují, většinou dle svých zálib a předpokládaného budoucího studia, v jednom nebo více předmětech.

Předmětem mého zájmu v době návštěvy několika stockholmských škol byla především výuka anglického a mateřského jazyka:

Angličtinu jako první cizí jazyk se Skandinávci začínají povinně učit ve třetím ročníku, ke konci povinné školní docházky se již běžně tímto cizím jazykem dohovoří. Učitelé anglického jazyka s dětmi konverzují výhradně anglicky, bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o vyučovací hodinu či ne. Žáci jsou také motivováni k četbě anglických knih, ve volitelných předmětech se seznamují s kulturními osobnostmi z anglicky mluvících zemí. Během mého pobytu tak například žáci sedmých ročníků nacvičovali a následně hráli především pro rodiče Shakespearovy divadelní hry Romeo a Julie, Othello a Sen noci svatojánské v originále. Nápomocné k výuce anglického jazyka jsou dětem také filmy; ty se ve Švédsku téměř nedabují.

Mateřský jazyk se ve Švédsku vyučuje společně se slohem a literaturou. Ve vyšších ročnících bývá předmět hodnocen jednou známkou. Literatuře

i literární výchově je ve Švédsku (mimo jiné také zásluhou proslulé spisovatelky Astrid Lindgrenové) věnována velká pozornost. Lindgrenová za svého života věnovala nemalé úsilí výchově dětských čtenářských recipientů. Sama základní školy navštěvovala, dětem předčítala ze svých knih a pěstovala v nich lásku k literatuře. Velkou zásluhu na rozvoji švédské literatury a výchovy ke knize má také stockholmský Institut švédské literatury, jehož provoz byl plně zahájen v roce 1967. V Institutu pracují vědečtí pracovníci věnující se švédské i světové literatuře pro děti a mládež. Místo funguje také jako knihovna a studovna beletristických i teoretických prací o dětské literatuře. Je možné zde najít švédské knihy pro děti v několika vydáních, světová díla přeložená do švédštiny i světová periodika zabývající se teorií a kritikou dětské literatury (včetně časopisu „Ladění“ vydávaného na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně). Chod celého Institutu je hrazen švédskou vládou.

Ve školním prostředí je kladen velký důraz na problematiku čtení. K náročnému problému přistupují Švédové často se značnou dávkou inovací: chlapci v jedné ze škol například obdrželi speciální baterky, které iniciovaly zájem o „čtení pod peřinou“, jinde byly školy vybaveny tzv. čtecími stany podporujícími moment dobrodružnosti a určenými především dětem mladšího školního věku. Často také spisovatelé přicházejí do základních i středních škol besedovat o právě vycházející knize a připomenout tituly i obsahy starších děl. Chvíle strávené s autory jsou mezi dětmi oblíbené, pokládají spoustu dotazů a nebojí se vyjádřit vlastní názor.

Paměťové učení není na severu Evropy upřednostňováno. Švédští učitelé zastávají názor, že bližším poznáním určitého učiva se žák, je-li vhodně motivován, sám pídí po dalších informacích. V literatuře se tak často švédští žáci velmi podrobně seznámí s konkrétním dílem autora: analyzují autorův styl, přiblíží si zajímavosti z jeho života, dílo, jemuž věnují nejvíce pozornosti srovnávají s díly jiných autorů nebo jinými knihami téhož autora, debatují o postojích literárních hrdinů, usuzují, na kolik se autorův život promítá do jeho děl atd. Ve vyšších ročnících žáci během školního roku obvykle metodou tvořivého psaní vytvářejí na základě zadaných kritérií umělecké texty, které podléhají další analýze a kritice ze strany vnímavých spolužáků. Žáci jsou tak v hodinách literární výchovy vedeni nejen k výchově perceptivních literárních zručností, ale také k naplňování klíčových kompetencí a vnitropředmětových vztahů, které jsou zakotveny i v našem Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

Hodiny literární výchovy v prostředí českých základních škol, které občas probíhají podle schématu „rychlé vyzkoušení, nadiktování údajů o nově představované literární osobnosti spolu se soupisem celého jejího díla bez další analýzy“, vedou k tomu, že na patřičné seznámení žáků s literární

ukázkou a na didakticky hodnotnou práci s textem nezbývá dostatečný prostor. V takovém případě je žák jen stěží motivován k tomu, aby si knihu, z níž zná ukázku, vypůjčil či koupil a přečetl ji celou.

„*Za sto let nebude záležet na tom, jaké jsem měl bankovní konto, v jakém jsem žil domě nebo jaké jsem řídil auto. Pokud jsem však byl důležitý pro život nějakého dítěte, může to změnit i celý svět.*“ *(Neznámý autor)*

Dana Číková

Ze života ČPdS

Založení pobočky České pedagogické společnosti ve Zlíně

Dnem 10. září 2007 (zřízení hlavním výborem České pedagogické společnosti podle části V. odst. 2., písm. a) stanov ČPdS) vzniká pobočka ČPdS ve Zlíně.

Zlínskou pobočku ČPdS zakládají tito členové PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D., Mgr. Jarmila Celá, Mgr. Jakub Hladík, Mgr. Karla Hrbáčková, Mgr. Štefan Chudý, Ph.D., Mgr. Ing. Svatava Kašpárková, Ph.D., PhDr. Pavel Opatrný, prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc., Mgr. Pavla Valachová, Mgr. Petra Zgarbová.

Orgány pobočky

- A) Plenární schůze pobočky
  je složena ze všech členů ČPdS, kteří územně náleží do spádové oblasti zlínské pobočky a dále ze členů, kteří projeví vůli náležet k pobočce ve Zlíně.
- B) Výbor pobočky
  předseda: Mgr. Jakub Hladík, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd, `hladik@fhs.utb.cz`
  místopředseda: Mgr. Karla Hrbáčková, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd
  člen: Mgr. Štefan Chudý, Ph.D., Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd

Sídlem pobočky je Ústav pedagogických věd, Fakulta humanitních studií UTB, Nám. T. G. Masaryka 1279, 760 01 Zlín.

Činnost pobočky

Fungování a činnost pobočky je vždy v souladu se stanovami ČPdS. Zlínská pobočka se zakládá za účelem rozšíření činnosti České pedagogické společnosti do další oblasti České republiky.

Cíle zlínské pobočky:

- prohlubovat spolupráci na všech úrovních vzdělávání;
- osvětově působit na širokou veřejnost ve Zlínském kraji;
- přispívat k celospolečenské diskuzi v souvislosti s aktuálními tématy výchovy a vzdělávání;
- spolupracovat s ostatními pobočkami ČPdS.

K naplnění těchto základních cílů bude pobočka organizovat nebo se bude podílet na organizování konferencí, besed, diskusí, seminářů a jiných akcí.

Za pobočku Zlín

Jakub Hladík